

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ

циклу вибіркової підготовки

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 053 Психологія

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2025-2026 навчальний рік.

Протокол від _____ 2025 №__

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Психологія віктимної поведінки»

2025 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Психологія віктимної поведінки» для підготовки бакалавра за спеціальністю 053 «Психологія», є однією з базових складових професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Її зміст спрямований на системне ознайомлення із категоріальним апаратом та основними науковими поняттями психології віктимної поведінки, а також на формування у них цілісного уявлення про природу, чинники та закономірності виникнення віктимності.

Особливе значення дисципліна набуває в умовах воєнного стану, коли зростає ризик підвищеної віктимності. У цьому контексті здобувачі вищої освіти отримують знання про специфіку проявів віктимної поведінки в екстремальних умовах, оволодівають навичками психологічної допомоги та підтримки постраждалих. Отже, навчальна дисципліна забезпечує формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних знань і практичних умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності психолога, орієнтованої на збереження та зміцнення психічного здоров'я особистості й суспільства в цілому.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Дячкова Ольга Михайлівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту, кандидат педагогічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 234. Номер телефону: 097 690 56 86
E-mail	diachkova_olha@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Психологія професійної діяльності, психологія діяльності в особливих умовах, вікова психологія, диференціальна психологія.
Професійні здібності	Навички навчання та викладання. Організація та проведення наукових досліджень.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Кандидат педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Співавтор 2 навчальних посібників та 1 колективної монографії, понад 90 наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на

сайті інституту (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/journal/thematic-plan?id=513109>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у другу та четверту п'ятницю кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 234. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія віктимної поведінки» для підготовки бакалавра за спеціальністю 053 «Психологія», є базовим предметом, що має на меті: ознайомити здобувачів вищої освіти з категоріальним апаратом психології віктимної поведінки; ознайомити з методологією головних шкіл та підходів до трактування причин виникнення віктимної поведінки; сформулювати ґрунтовні знання щодо особливостей профілактики і корекції віктимної поведінки, зокрема в умовах воєнного стану.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Вибіркова	
Навчальний рік	2025-2026	
Семестр	7	7
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	4	4
загальна кількість годин	120	120
кількість модулів	1	1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції	18	10
практичні заняття	-	-
семінарські заняття	22	2
самостійна робота (годин)	80	106
індивідуальні завдання	на вибір	
Форма підсумкового контролю	диференційований залік	
	-	2

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: загальна психологія, викова психологія, психофізіологія, соціальна психологія, патологічна та клінічна психологія, соціальна та політична психологія.

Постреквізити: практикум з екстремальної та кризової психології, психотерапія фахівців екстремального профілю діяльності, психологія здоров'я та психосоматика, екстремальна та кризова психологія; атестаційний екзамен; виконання та захист кваліфікаційної роботи.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

– досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	ПР 1
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	ПР 2
Здійснювати систему заходів, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психічних станів, створення сприятливих умов, необхідних для забезпечення оптимального рівня готовності до виконання завдань за призначенням.	ПР 25

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання)	СК 3
Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).	СК 8
Здатність відновлювати психічні можливості особистості, що були втрачені внаслідок переживання екстремальних подій або непродуктивного переживання життєвої кризи, подолання у свідомості особистості уявлення про безвихідь становища, відновлення захисних сил організму, зміцнення активної особистісної позиції щодо психічного здоров'я та ефективної соціальної поведінки.	СК 15

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. «ПСИХОЛОГІЯ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ»

Змістовий модуль 1. Психологічні закономірності віктимної поведінки особистості

Тема №1. Зміст і форми віктимної поведінки особистості

Література: [Баз.: 2, 5-8, 10. Доп.: 4, 7, 15].

Тема №2. Захисні механізми психіки особистості

Література: [Баз.: 1, 2, 4, 5, 8, 10. Доп.: 2, 4, 7, 18].

Тема №3. Детермінанти віктимної поведінки особистості

Література: [Баз.: 1, 2, 4, 6, 9. Доп.: 2, 6, 7, 11, 12, 15, 19, 22].

Тема №4. Гендерно-вікові аспекти віктимної поведінки особистості

Література: [Баз.: 1, 2, 4, 6, 9. Доп.: 2, 6, 7, 11, 12, 15, 19, 22].

Тема №5. Віктимна характеристика жертви злочину. Прояви віктимної поведінки під час війни

Література: [Баз.: 1, 2, 4, 6, 9. Доп.: 1, 2, 5, 9, 16, 19, 20, 22].

Тема №6. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони воєнного конфлікту

Література: [Баз.: 1, 2, 4, 6, 9. Доп.: 1, 2, 5, 16, 19, 20, 22].

Змістовий модуль 2. Психологічна допомога та профілактика віктимної поведінки

Тема №7. Психологічна діагностика особистості з віктимною поведінкою

Література: [Баз.: 1, 2, 4, 9. Доп.: 1, 5, 6, 9, 16, 20].

Тема № 8. Профілактика віктимної поведінки в умовах воєнного стану

Література: [Баз.: 1, 4, 6, 9. Доп.: 1, 5, 13, 14, 20, 21, 22].

Тема №9. Психологічні умови корекції віктимної поведінки в умовах воєнного стану

Література: [Баз.: 1, 2, 4, 6. Доп.: 6, 7, 11, 12, 15, 19].

Підсумкова модульна робота

Залік

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ						
Змістовий модуль 1. Психологічні закономірності віктимної поведінки особистості						
Тема 1. Зміст і форми віктимної поведінки особистості	12	2	-	2	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання

Тема 2. Захисні механізми психіки особистості	12	2	-	2	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3. Детермінанти віктимної поведінки особистості	12	2	-	2	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання, СПП
Тема №4. Гендерно-вікові аспекти віктимної поведінки особистості	12	2	-	2	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Віктимна характеристика жертви злочину. Прояви віктимної поведінки під час війни	12	2	-	2	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання, НТК
Тема 6. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони воєнного конфлікту	12	2		2	8	
Разом за змістовим модулем 1.	72	12	-	12	48	-
Змістовий модуль 2. Психологічна допомога та профілактика віктимної поведінки						
Тема 7. Психологічна діагностика особистості з віктимною поведінкою	14	2	-	2	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 8. Профілактика віктимної поведінки в умовах воєнного стану	14	2	-	2	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 9. Психологічні умови корекції віктимної поведінки в умовах воєнного стану	16	2	-	4	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Разом за змістовим модулем 2.	44	6	-	8	30	-
Підсумкова модульна робота	4	-	-	2	2	письмові завдання
Разом за модуль 1	120	18	-	22	80	-
Залік	-	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	120	18	-	22	80	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія віктимної поведінки».

Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ						
Змістовий модуль 1. Психологічні закономірності віктимної поведінки особистості						
Тема 1. Зміст і форми віктимної поведінки особистості	12	2	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2. Захисні механізми психіки особистості	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3. Детермінанти віктимної поведінки	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування

особистості						індивідуальні завдання, СПП
Тема №4. Гендерно-вікові аспекти віктимної поведінки особистості	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Віктимна характеристика жертви злочину. Прояви віктимної поведінки під час війни	12	-	-	-	12	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання, НТК
Тема 6. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони воєнного конфлікту	14	2		-	12	
Разом за змістовим модулем 1.	68	4	-	-	60	-
Змістовий модуль 2. Психологічна допомога та профілактика віктимної поведінки						
Тема 7. Психологічна діагностика особистості з віктимною поведінкою	16	2	-	-	14	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 8. Профілактика віктимної поведінки в умовах воєнного стану	16	2	-	-	14	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 9. Психологічні умови корекції віктимної поведінки в умовах воєнного стану	16	2	-	-	14	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Разом за змістовим модулем 2.	48	6	-	-	30	-
Підсумкова модульна робота	4	-	-	2	2	письмові завдання
Разом за модуль 1	120	10	-	2	108	-
Залік	-	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	120	10	-	2	108	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія віктимної поведінки».

10. Орієнтовна тематики індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

Модуль 1. Психологія віктимної поведінки

1. Назвіть і охарактеризуйте норми оцінки поведінки особистості.

2. Поясніть, у чому проявляється віктимна поведінка особистості. Наведіть приклади.

3. Укажіть види девіантної поведінки та дайте їх стислий аналіз.

4. Поясніть, чому суїцид відносять до проявів девіантної поведінки особистості. Які ще прояви аутодеструктивної поведінки особистості ви можете назвати?

5. Охарактеризуйте якими є рівні прояву віктимної поведінки особистості.

6. Обґрунтуйте, чому віктимну поведінку особистості можна трактувати як девіантну.

7. Поясніть, в чому полягає пізнавальна функція віктимології?

8. Які ви знаєте види та типи поведінки жертви?

9. Укажіть основні теоретичних підходів до пояснення феномена психологічної жертви.

10. Поясніть, у чому проявляється віктимність особистості. Наведіть приклади.

11. Які можна виокремити види віктимогенних ситуацій?

12. Як називається процес накопичення і реалізації зовні властивої особистості віктимності?

13. Проведіть психологічний аналіз віктимної диспозиції поведінки.

14. Розкрийте етапи розвитку віктимної поведінки.

15. Складіть таблицю «Порівняння поняття нормальна, аномальна, девіантна та віктимна поведінка особистості».

16. Здійсніть психологічний аналіз сутності понять: «віктимність», «віктимізація», «віктимна ситуація», «віктимогенний потенціал», «віктимна поведінка».

17. Підготуйте доповіді на тему «Форми прояву та етапи розвитку віктимної поведінки».

18. Наведіть приклади сприяючої та провокуючої віктимної поведінки.

19. Визначіть аспекти дослідження віктимної поведінки.

20. У чому полягає відхилення поведінки від соціальних і моральних норм.

21. Розкрийте значення поняття «віктимна поведінка» як наслідок компенсації почуття неповноцінності (А.Адлер. Е. Еріксон), незадоволення потреби в самоповазі (А. Маслоу).

22. Висвітліть теоретичні підходи до пояснення феномена психологічної жертви.

23. Підготуйтеся до дискусії на тему: «Підлітковий вік, як група ризику в контексті віктимної поведінки (труднощі перехідного періоду; граничність і невизначеність становища підлітка; суперечності, зумовлені перебудовою механізмів соціального контролю)».

24. Складіть блок-схеми на тему: «Особистісні розлади, які властиві віктимній поведінці підлітків».

25. Наведіть аргументи до тези: «Прояви віктимної поведінки особистості мають також гендерні особливості».

26. Охарактеризуйте психологічні особливості формування віктимної поведінки в процесі соціалізації особистості.

27. Обговоріть (у парі, у групі) типи організації особистості підлітків, внаслідок впливу батьківсько-дитячих стосунків (шизоїдний тип організації особистості, параноїдний тип особистості, нарцистичний тип організації особистості, депресивний тип, маніакальний/гіпоманіакальний (циклотимний) тип організації, obsесивно-компульсивний тип організації особистості, істеричний тип особистості).

28. Підготуйте доповідь на тему: «Емоційні, когнітивні і поведінкові особливості віктимної поведінки особистості крізь призму захисних механізмів».

29. Підготуйте доповідь на тему: «Міжособистісна залежність як прояв віктимної поведінки особистості».

30. Назвіть основні теоретичні підходи до пояснення чинників віктимної поведінки.

31. Укажіть соціокультурні чинники віктимної поведінки особистості.

32. Які соціально-психологічні чинники зумовлюють віктимну поведінку особистості?

33. Проаналізуйте існування феноменів популярно-неадекватного батьківського відношення, сприяючих формуванню віктимної поведінки дитини.

34. Розкрийте вікові особливості психічного стану та поведінку дітей, які дозволяють припустити здійснення насильства щодо них.

35. Проаналізуйте особливості дітей, які найчастіше стають жертвами шкільного насильства.

36. Розкрийте психологічні особливості жертв зґвалтувань.

37. Укажіть основні психологічні підструктури віктимної поведінки жертв шахрайства.

38. Проаналізуйте індивідуально-психологічні особливості жінок-жертв сімейного насильства.

39. Підготуйте відповідь на питання «Основні теоретичні підходи до пояснення причин віктимної поведінки?» (психоаналітичний підход, біхевіоризм, когнітивний та гуманістичний підход).

40. Підготуйте коротке повідомлення на тему: «Групи факторів, що зумовлюють віктимну поведінку особистості»

41. Підготуйте доповідь на тему: «Чинники, які детермінують віктимну поведінку особистості».

42. Назвіть і охарактеризуйте методи діагностики девіантної поведінки, (особливо в умовах воєнного стану).

43. Назвіть і охарактеризуйте методи діагностики віктимної поведінки, (особливо в умовах воєнного стану).

44. Назвіть і охарактеризуйте методи психологічної діагностики змісту і проявів віктимної поведінки особистості, (особливо в умовах воєнного стану).

45. Охарактеризуйте особливості проведення методу спостереження, як методу вивчення ознак віктимної поведінки.

46. Підготуватися до дискусії «Психологічна допомога особистості, схильній до віктимної поведінки, як комплекс соціально-психологічних заходів, що спрямовані на виявлення і виправлення умов, які сприяють проявам даної поведінки».

47. Дайте кримінально-психологічне тлумачення поняття «жертва».

48. Назвіть соціально-демографічні характеристики особи, які впливають на її віктимність.

49. Охарактеризуйте прояви віктимної поведінки особистості в умовах воєнного стану.

50. Назвіть загальні психологічні характеристики віктимності особистості в умовах воєнного стану.

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:** навчання за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота);

- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традиційний;

- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;

- самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: диференційований залік, стандартизовані тести, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень (тези доповідей), індивідуальні та групові завдання.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної

шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

**Таблиця відповідності 100-бальної шкали
оцінювання іншим шкалам оцінювання**

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи та диференційованого заліку.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Модуль 1 (розподіл балів)											
Поточний контроль та самостійна робота							Індивідуальні завдання		Підсумкова модульна робота	Сума балів	
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	до 30	T.T. 1-9	100
до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5		до 25	

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: диференційований залік

Розподіл балів												
Модуль 1												
Поточний контроль та самостійна робота									Індивідуальні завдання	Модульна контрольна робота	Залік	Сума балів
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9				
-	-	-	-	-	-	-	-	до 5	до 45	T.T. 1-9	30	100
								до 5		до 20		

Примітка: за виконання творчих робіт з навчальної дисципліни здобувачу можуть нараховуватися додаткові, заохочувальні бали. Сума заохочувальних балів не має

перевищувати 20. Максимально можлива сума підсумкової оцінки з дисципліни (з урахуванням додаткових заохочувальних балів) – 100 балів. Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах (розділ «Оцінювання творчих робіт»).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми освітнього процесу:

- поточне оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять;

- оцінка (бали) за індивідуальну роботу;
- оцінка (бали) за виконання творчих робіт;
- підсумковий контроль успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів:

5 балів – завдання виконане, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію.

4 бали – завдання виконане, відповідь вірна, але обґрунтування відповіді недостатнє.

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, допущені незначні помилки.

2 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

1 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання та вірно підібрані варіанти вирішення практичних завдань.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант підсумкової модульної роботи для здобувачів очної форми навчання складається з трьох теоретичних та одного ситуаційного завдання; для здобувачів заочної форми навчання – двох теоретичних завдань та одного ситуаційного завдання. Відповіді на поставленні завдання повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів очної форми навчання при виконанні модульної роботи.

Підсумкова модульна робота оцінюється в діапазоні від 0 до 25 балів: теоретичні завдання: вага одного правильно вирішеного теоретичного завдання становить 5 балів, максимальна кількість балів за правильне вирішення усіх теоретичних завдань становить 15 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється глибина знань навчального матеріалу (до 2 балів); аргументованість відповіді (до 2 балів); чіткість та лаконічність відповіді (до 1 бала). Ситуаційне завдання: максимальна кількість балів за вирішення ситуаційного завдання становить 10 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється особиста позиція на проблемну ситуацію (до 2 балів), чіткість та лаконічність відповіді (до 1 бала) та творчий підхід (до 2 балів).

Критерії оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання при виконанні модульної роботи.

Підсумкова модульна робота оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів: теоретичні завдання: вага одного правильно вирішеного теоретичного завдання становить 10 балів, максимальна кількість балів за правильне вирішення завдань становить 20 балів. При вирішенні даного завдання оцінюється глибина знань навчального матеріалу (до 2 балів); аргументованість відповіді (до 2 балів); чіткість та лаконічність відповіді (до 1 бала).

Підсумковим контролем успішності з дисципліни є диференційований залік, який полягає в накопичувальній оцінці в балах із засвоєння здобувачами навчального матеріалу дисципліни на підставі результатів виконаних індивідуальних завдань, різних видів навчальних робіт на практичних заняттях, визначених робочою програмою.

Складання заліку здобувачами заочної форми навчання відбувається у формі виконання письмової залікової роботи, яка складається з трьох завдань, та виставлення підсумкових балів (з урахуванням накопичених балів за виконання індивідуальних завдань, контрольну роботу) за навчальну дисципліну. Вага одного правильно вирішеного завдання становить 10 балів:

0-2 бали – робота не відповідає завданню; відсутні ключові поняття; спостерігається поверхневий або фрагментарний виклад матеріалу; грубі помилки у використанні термінів та понять.

3-4 бали – часткове виконання завдання; подано окремі правильні положення, проте відсутня логіка та послідовність викладу; недостатнє розкриття змісту кризової психотерапії; значні теоретичні неточності.

5-6 балів – робота в цілому відповідає темі; наявні базові знання з предмета; проте подання матеріалу неповне, обмежене прикладами; недостатня аргументованість; можливі окремі термінологічні помилки.

7-8 балів – достатньо повне розкриття змісту; використання теоретичних положень кризової психотерапії з прикладами практичного застосування; робота логічна та структурована, однак може містити окремі недоліки чи несуттєві помилки.

9 балів – високий рівень виконання завдання; повне й послідовне розкриття теми; вірне застосування термінології; наведено аргументовані приклади з практики кризової психотерапії; робота демонструє розуміння як теоретичних, так і прикладних аспектів.

10 балів – відмінний рівень виконання; глибоке і системне розкриття теми; бездоганне використання термінології; логічність, послідовність та науковий стиль викладу; наявність авторських висновків і креативних підходів до аналізу проблематики кризової психотерапії. Здобувач допускається до складання підсумкового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

Здобувач допускається до складання підсумкового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни.

У разі незгоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самотійної роботи. Результати самотійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самотійної роботи, вноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самотійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань здобувачів: очної форми навчання здійснюється в діапазоні від 0 до 30 балів, заочної – від 0 до 45 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерел, не зробили їх відповідного аналізу та

узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті

норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

16. Перелік завдань для підготовки до модульного контролю знань

1. Розкрийте сутність поняття про віктимну поведінку та охарактеризуйте прояви віктимної поведінки особистості в умовах воєнного стану.
2. Охарактеризуйте теоретичні підходи до пояснення феномена психологічної жертви.
3. Психологічний аналіз сутності понять: «віктимність», «віктимізації», «віктимна ситуація», «віктимогенний потенціал», «віктимна поведінка».
4. Форми прояву та етапи розвитку віктимної поведінки.
5. Психологічні чинники формування віктимної поведінки особистості в умовах війни.
6. Прояви девіантної поведінки особистості у сфері найбільш значущих соціальних відносин.
7. Особливості природи та генези віктимності особистості в підлітковому віці.
8. Поняття детермінації віктимної поведінки. Рівні (класифікація) детермінант віктимної поведінки.
9. Поясніть механізм індивідуальної віктимної поведінки та його елементи.
10. Шкільна дезадаптація, відсутність навичок взаємодії з соціумом як передумови віктимної поведінки молодшого школяра.
11. Вікові особливості становлення особистості підлітка і їх вплив на формування віктимної поведінки.
12. Гендерні особливості віктимної поведінки особистості та їх чинники.
13. Психологічні особливості формування віктимної поведінки в процесі соціалізації особистості.
14. Вплив батьківсько-дитячих стосунків на формування віктимної поведінки підлітків.
15. Емоційні, когнітивні і поведінкові особливості віктимної поведінки особистості.
16. Міжособистісна залежність як прояв віктимної поведінки особистості.
17. Гендерні стереотипи і їх вплив на прояви віктимної поведінки особистості.
18. Визначте можливі фактори, які сприяли проявам віктимної поведінки в даній ситуації.
19. Що сприяє формуванню віктимної поведінки особистості в процесі її соціалізації?
20. Яким чином виявляються вікові особливості прояву віктимної поведінки особистості?
21. Які вам відомі хибні аперцептивні схеми, що підтримують

неадаптивні та неефективні моделі поведінки дитини?

22. Проаналізуйте несприятливі умови сімейного виховання як фактора віктимної поведінки особистості.

23. Розкрийте типи організації особистості підлітків, внаслідок впливу батьківсько-дитячих стосунків.

24. Проаналізуйте особливості віктимної поведінки підлітків.

25. Розкрийте емоційні, когнітивні і поведінкові особливості віктимної поведінки особистості.

26. Дайте аналіз міжособистісної залежності, як прояву віктимної поведінки особистості.

27. Проведіть психологічний аналіз невротичної і зрілої любові.

28. Укажіть основні симптоми подружньої залежності.

29. Які вам відомі критерії співзалежності подружніх відносин?

30. Групи факторів, що зумовлюють віктимність у поведінці особистості.

31. Соціальні фактори як несприятливі соціальні, економічні, політичні, правові умови існування суспільства.

32. Феномен «порівняльної деривації».

33. Соціальні чинники віктимної поведінки.

34. Соціально-психологічні чинники віктимної поведінки.

35. Чинники виникнення віктимної поведінки особистості.

36. Індивідуально-психологічні чинники віктимної поведінки особистості.

37. Мета і стадії психологічної діагностики віктимної поведінки особистості.

38. Принципи психологічної діагностики віктимної поведінки: системний підхід, індивідуальний підхід, принцип педагогічного оптимізму, прогностичність тощо.

39. Принципи психологічної діагностики віктимної поведінки дітей.

40. Сутність поняття «жертва злочину» та його різновиди.

41. Характеристика жертви злочину.

42. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони воєнного конфлікту

43. Стадії діагностики: попередня стадія (виявлення зовнішніх особливостей віктимної поведінки, попереднє формулювання гіпотези щодо можливих причин віктимної поведінки), стадія уточнення (аналіз соціально-психологічних, педагогічних та індивідуально-психологічних чинників віктимної поведінки), заключна стадія (вивчення індивідуально-психологічних якостей особистості, її фізичного і психічного здоров'я з метою уточнення причин віктимної поведінки й прогнозування тенденцій особистісного розвитку).

44. Методи психологічної діагностики віктимної поведінки. Особливості спостереження, тестування, опитування.

45. Зміст, функції і етапи профілактики і корекції віктимної поведінки особистості.

46. Основні підходи до надання психологічної допомоги особистості з віктимною поведінкою.

47. Особливості профілактики віктимної поведінки особистості дитини.

48. Форми і методи профілактики і корекції віктимної поведінки особистості. Особливості корекційної роботи щодо віктимної поведінки особистості в умовах воєнного стану.

49. Рекомендації щодо психологічної допомоги (самодопомоги) особам, які стали жертвою злочину.

50. Проблема соціально-психологічної реабілітації особистості з віктимною поведінкою в умовах воєнного стану.

17. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.

3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.

5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.

6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.

7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документа НУЦЗ України.

17. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565 (зі змінами).

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки бакалавра в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України.

Базова література

1. Голіна В.В., Головкін Б.М., Валуйська М.Ю. Віктимологія: навчальний посібник. Київ: видавництво «Право», 2017. 308 с.
2. Калязіна Т.В. Психологічні умови попередження проявів віктимності в інтелектуально обдарованих підлітків: 19.00.07 – дис. ... к.психол.н. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2019. 300 с.
3. Кердивар В.В., Христенко В.Є. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту. Харків: 2021. 143 с.
4. Кризова психологія : навч. посіб. / за ред. О.В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2010. 383 с.
5. Кримінологія: підручник / за заг.ред. В.В. Чернея; за наук. ред. О.М. Джужі. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.
6. Кришталь А.О. Психологія віктимної поведінки: курс лекцій. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, 2023. 122 с.
7. Литвинов О.М. Віктимізація: фактори, аналіз, заходи протидії: навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2009. 70 с.
8. Фомич М.В., Кришталь М.А., Мохнар Л.І., Дячкова О.М., Чередниченко Т.В. Сучасні форми та методи роботи психолога в кабінеті психологічного розвантаження персоналу ДСНС України: монографія. Черкаси: видавець Вовчок О.Ю., 2023. 198 с.
9. Huskins D., Aaron Quinn, Nicole Weisensee Egan. Victim F: From Crime Victims to Suspects to Survivors. Hardcover. 2021. 400 p.
10. Goodmark L. Imperfect Victims: Criminalized Survivors and the Promise of Abolition Feminism. Kindle Edition: University of California Press. 2023. 296 p.
11. Govier T. Victims and Victimhood. Peterborough, CA: Broadview Press. 2014. 232 p.

Допоміжна література

1. Екстремальна та кризова психологія : термінологічний словник / за ред. О.В. Тімченка. Харків : ХНАДУ, НУЦЗУ, 2010. 291 с.
2. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ : Педагогічна думка, 2016. 219 с.
3. Кодекс цивільного захисту України : закон України, 02.10.2012 р., № 5403-VI. URL: <http://surl.li/fiacab>.
4. Корольчук М.С., Корольчук В.М., Кулаженко А.І. Психологічні особливості віддалених наслідків стресогенних впливів : монографія / за ред. М.С. Корольчука. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 276 с.
5. Наказ МВС України від 31.08.2017, № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій». URL: <https://cutt.ly/ITk0vqW>.

6. Міхєєва О., Середа В. Сучасні українські внутрішньо переміщені особи: основні причини, стратегії переселення та проблеми адаптації. Стратегії трансформації і превенції прикордонних конфліктів в Україні: зб. аналіт. матеріалів. Львів: Галицька видавнича спілка, 2015. 461 с.
7. Мороз Р.А. Психологія травмуючих ситуацій та надання психологічної допомоги: методичні рекомендації. Миколаїв: Іліон, 2016. 224 с.
8. Оніщенко Н.В. Екстрена психологічна допомога в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. Харків: Право, 2014. 584 с.
9. Психолого-корекційний практикум травм війни : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 396 с.
10. Приходько І.І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: монографія. Харків : Акад. ВВ. МВС України, 2013. 745 с.
11. Протоколи надання психологічної підтримки та допомоги персоналу ДСНС та членам їх сімей: посібник / Кердивар В.В., Овсяннікова Я.О., Перелигіна Л.А., Платонов В.М., Похілько Д.С. Харків: Факт, 2024. 154 с.
12. Сабліна Н. Життя після втрати. Психологічне консультування складних запитів: горе та втрата: навч.-терапевт. посіб. Вінниця, 2024. 120 с.
13. Сапольські Р. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас. Львів: видавництво «Наш формат», 2022. 672 с.
14. Сірко Р.І. Професійна підготовка майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах: монографія. Львів, «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 482 с.
15. Світлична Н.О., Перелигіна Л.А., Афанасьєва Н.Є. Соціально-психологічні чинники збереження психологічного здоров'я працівників ДСНС : монографія. Харків : ХНАДУ, 2016. 296 с.
16. Стрес-асоційовані розлади здоров'я в умовах збройного конфлікту: монографія. Дніпро : Акцент ПП, 2019. 324 с.
17. Титаренко Т.М. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій. Київ : КНТ, 2023. 218 с.
18. Ціцей Р.М. Особливості встановлення психологічного контакту психолога МНС в постраждалих в умовах надзвичайної ситуації: дис. ... канд. псих. наук. Харків: 2014. 187 с.
19. Чайковська О. Психологія конфліктності молодших підлітків, схильних до девіантної поведінки: монографія. Київ: КНТ, 2019. 166 с.
20. Шевчук А.М. Особистісні зміни у постраждалих унаслідок надзвичайної ситуації: дис. ... канд. психол. наук. Харків, 2013. 225 с.
21. Юр'єва Л.М., Мамчур О.Й., Огоренко В.В., Єрчкова Н.О. Кризові стани в сучасних умовах: діагностика, корекція та профілактика. Київ : Видавництво ТОВ «Галерея Принт», 2017. 174 с.
22. Petrini B. Employment and Livelihoods of Sudanese Refugees in Cairo. *Oxford Monitor of Forced Migration*. 2014. Vol. 4, №. 1. P. 51–56.

Інформаційні ресурси

1. Екстремальна психологія : підручник / за ред. О.В. Тімченка. Київ : ТОВ «Август трейд», 2007. 502 с. URL: <http://surl.li/kjpdv>.
2. Кризова психологія : навч. посіб. / за ред. О.В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2010. 383 с. URL: <http://surl.li/kjrgn>.
3. Наказ МВС України від 31.08.2017, № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій». URL: <https://cutt.ly/ITk0vqW>.
4. Наказ МВС України від 26.04.2018 № 340 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж». URL : <http://surl.li/uzgowc>.
5. Перша психологічна допомога. Львів: Друкарські куншти, 2015. 184 с. URL: http://persha_psychologichna_dopomoga_2015_online.pdf
6. Психологія екстремальних та кризових ситуацій / Романовський О. Г., Черкашин А. І., Грень Л.М. та ін. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 356 с. URL: <https://surl.li/tuvzzr>
7. Guiding principles on internal displacement / UNCR, UN Refugee Agency. URL: <https://surl.li/yywial>

Розробник:

доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах
кандидат педагогічних наук, доцент

Ольга ДЯЧКОВА